

FIGYELŐ

Fata libelli.* A recenzens hitetlenkedik az évszám miatt, hogy az ismertetendő kötet a nyolcvan éves Borsa Gedeont közzönti. E megfellebbezhetetlen tény adott alkalmat arra, hogy a pályatársak, munkatársak tisztelettel és megbecsüléssel írt tanulmányait P. Vásárhelyi Judit ünnepi köszöntéssé szerkessze. Az ünnepeltet pedig hál' Istennek nem éveinek száma, hanem a magyarországi könyv-, és nyomdatörténet foglalkoztatja továbbra is.

A köszöntő kötetet három egységre tagolta a szerkesztő. Az első a hazai és külföldi tisztelők, barátok gratulációi, amelyek egyikéből sem hiányzik a munkakapcsolatból kifejlődött kollegiális, szakmai jó viszony, elismerés, a közös munka emlékének jó utóíze. Ezeket a sorokat olvasva Borsa Gedeon meglepéssel nyugtázhatja, itthon és külföldön munkássága nemcsak kollegiális ismereteket szerzett, hanem barátokat is.

Az emlékkönyv megközelítő egy harmadában Borsa Gedeon nyomda-, nyomdászattörténeti munkásságához, evvel kapcsolatos szervezőtevékenységéhez szorosan kapcsolódó cikkeket olvashatunk: a *Régi Magyarországi Nyomtatványokon* kezdve a Kárpát-medence nyomdászatanak 1473–1948 közötti adatbázisáig.

A kötetnek az *RMNy* nem magyar nyelvű tételeinek feldolgozásával kapcsolatos cikkei nemcsak szakmai elemzések, hanem tudománytörténeti és tudománypolitikai dokumentumok is. Jakó Zsigmondnak az *RMNy* első kötetéről 1972-ben írt tanulmánya most olvasható először nyomtatásban. Käfer István ugyanezt a problémát járja körül a szlovák nemzeti bibliográfia speciális nehézségeit ismertetve, nem először indítványozva a „hungarus” fogalom tartalmának olyan meghatározását, ami a magyar és a szlovák nyelvi közösség adott történelmi viszonyán alapszik. Mindkét tanulmányból nyilvánvaló, hogy a három nyelvi közösség, a román, a szlovák és a magyar irodalmi alkotásai, nyomdái, nyomdatermékei egy földrajzilag egységes állam, a Regnum Hungariae területén keletkeztek, illetve innen származó szerzők alkotásai. Jakó Zsigmond 1972-ben a következőképpen fogalmazta ezt meg: „Az *RMNy*, valamint a *Magyarország bibliográfiája* című mű eddig megjelent kötetei ugyanis teljes biztosítékot nyújtanak afelől, hogy az erdélyi nemzetiségek teljesítményeinek bedolgozása Románia retrospektív bibliográfiájába (legalábbis 1800-ig) nem fog különösebb terheket róni könyvészeti szolgálatunkra, hiszen a szóban forgó anyag máris együtt van, a feladat elvégzésére alkalmas nemzetiségi szakemberekkel szintén rendelkezünk az erdélyi könyvtárosok körében.” (64.) Käfer István megjegyzéssel írja: „Azt azonban tudnunk kell, hogy mai szuverén államaink létszüksége az egykori közösség megismerése, bevallása és vállalása. ... Ma már tudjuk, hogy a nem magyar nyelvű anyag is a miénk és a magyar nyelvű is az övék.” (91.) Ebben a szellemiségben vette számba Gernot Nussbacher Borsa Gedeon Honterus-kutatásainak eredményeit, ismertette Paul Raabe a wolfenbütteli Herzog August Bibliothek hungarica állomá-

* *Fata libelli. A nyolcvan éves Borsa Gedeon köszöntésére írták barátai és tanítványai.* Szerk. P. VÁSÁRHELYI Judit. Bp. 2003. Országos Széchényi Könyvtár, 398 l.

nyát, illetve annak magyar kutatóit, feldolgozóit. Ezek sorát a Széchényi Könyvtárból Borsa Gedeon nyitotta meg, majd a jubilánst a jelen kötetben tanulmánnyal is köszöntő Vásárhelyi Judit és Németh S. Katalin követte. Borsa Gedeon nyomdászattörténeti kutatásához kapcsolódik V. Ecsedy Judit tanulmánya a nyomdai cífrákról, Monok István a 16. századi erdélyi nyomdászok szöveggyomrányozó tevékenységét elemző dolgozata, valamint Bánfi Szilva ismertetése az OSZK 1473–1948 közötti magyarországi nyomda-adatbázisáról, amelyet a hazánkkal szomszédos országok nemzeti könyvtáraival való együttműködéssel kívánnak megvalósítani. Három tanulmány az ünnepelt 1601 előtti nyomtatványok feldolgozásának egységes szempontjait kidolgozó tevékenysége előtt tiszteleg. Klinda Mária a Piarista Könyvtár ősnomtatványait, Velencei Katalin a székesfehérvári Püspöki Könyvtár 16. századi nyomtatványait, Bene Sándorné a budapesti Egyetemi Könyvtár vetustissima gyűjteményét ismerteti.

A köszöntő tanulmányok szerzői egykori és jelenlegi munkatársak, hazai és külföldi kollégák a szűkebb és tágabb könyves szakmából. Több mint kétszáz oldalon idézik a magyar és az európai kéziratosság, nyomda-, és kötetstörténet, könyvkereskedelem azon a témáit, eredményeit és problémáit, amelyek az ünnepeltnek érdeklődésére, mint társtudományi, vagy szakkérdések számot tarthatnak. A dolgozatok sorrendjét a témák megközelítő kronológiájában határozta meg a szerkesztő, és így a kötetnek ezt a fejezetét mint a kéziratot és nyomtatott könyv európai évszázadainak cikkgyűjteményét is olvashatjuk. Az olvasás öröme, a szakmai rácsodálkozás élményét a következő mondat fogalmazása keserítette meg. Terjedelmi korlátok miatt le kellett mondania a recenzensnek a 21 köszöntő cikknek még az egyenkénti felsorolásáról is. Mindegyik tanulmány témájában, megfogalmazásában, illusztráció választásában, következtetéseiben méltó mind a szerzőkhöz, mind az ünnepelthez.

Ugyanez a megállapítás érvényes a kötet szerkesztésére is. Kezdve a cikkek kezdőbetűinek valóban az ünnepelthez illő kiválasztásától, az illusztrációk minőségének biztosításáig, a számos szerző kéziratának egységesítéséig, a szép, áttekinthető, olvasásra készítő tipográfiai megoldásokig.

A *Fata libelli* címet kapott kötet hitelesíti Kulcsár Péter megállapításait: „Az azonban kétségtelen, hogy ami a dolog szervezeti és szervezési részét illeti, az *RMNy* munkálatainak vezéregyénisége Borsa Gedon volt. Jórészt tehát neki köszönhető, hogy a vállalkozás azon kevesek közé tartozik, amelyben a „nagy öregek” nem betöltetlen űrt igyekeznek hagyni maguk után, hanem olyan fiatal közösséget, amelyet a folytatásra tökéletesen felkészítettek, mégpedig nemcsak szakmai, hanem etikai és praktikus szempontból is.” (66.) „És van még egy dolog, amit roppant nagy jelentőségűnek tartok. Úgy látszik, mintha a saját boldogságát is megtalálta volna a munkájában. Ez rendkívül sokat jelent, mert elsősorban ezzel tudott és tud ma is példát adni nemcsak a szorosabban vele együttműködő fiatalabbak számára, hanem minden tudomány minden művelőjének.” (68.)

KÖRMENDY KINGA

Egy bibliográfia számokban. (Magyarországi szerzők külföldön 1712–1760.) Az Országos Széchényi Könyvtár Régi Magyarországi Nyomtatványok Szerkesztőségében az 1990-es évek folyamán elkészült az RMK III-hoz, vagyis Szabó Károly és Hellebrant Árpád bibliográfiájához a pótlások, kiegészítések, javítások és az összesített mutató öt füzet. A sorozat megjelenése óta talált újabb adatok folyamatos gyűjtése mellett elkezdődött – időbeli folytatásként – a 18. századbeli RMK III bibliográfiai feldolgozása.

A feladat nagysága, az előmunkálatok szegényessége és a rendelkezésre álló személyi és anyagi feltételek korlátozott volta miatt először az 1712 és 1760 közötti nyomtatványok bibliográfiájának az összeállítása történt meg.